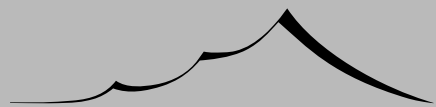

MIĘDZYNARODOWE
KLUBY EUROPY KARPAT

MIĘDZYNARODOWE KLUBY

EUROPY KARPAT

Zdjęcie na okładce
© *Marcin – Adobe Stock*

Zdjęcia
Kancelaria Sejmu

© Copyright by Kancelaria Sejmu
Warszawa 2022

ISBN 978-83-962308-3-6

Kancelaria Sejmu
Warszawa 2022

„Europa Karpat” – Kluby Europy Karpat. Etapy¹

I. Inicjatywa „Europa Karpat”

I. Inicjatywa „Europa Karpat” zrodziła się pod koniec XX wieku w postaci projektu „Zielone Karpaty”. Celem projektu był rozwój współpracy polsko-słowacko-ukraińskiej w zakresie **równomiernego rozwoju regionalnego** Europy Środkowo-Wschodniej oraz zachowania **równowagi między ekonomią i ekologią** w tym obszarze. Ogromnym wyzwaniem również stały się **niedobory wody pitnej** i ogromne roczne **szkody powodziowe** na terenach górskich i podgórskich, występujące w państwach karpaccyckich, które do dzisiaj są problemem.

W 2003 r. w Kijowie ogłoszono tzw. konwencję karpaccycką, wspierającą poprzez **zrównoważony rozwój** ochronę środowiska, która pomogła rozpowszechnić tezę, że Karpaty są unikatowym obszarem w Europie, wymagającym współpracy międzynarodowej, szczególnie wobec wyzwań, którym poszczególne państwa nie mogą sprostać.

Inicjatywa „Europa Karpat” miała także służyć przezwyciężaniu skutków komunizmu oraz wspierać państwa środkowoeuropejskie na drodze do Unii Europejskiej.

II. Instytucjonalizacja „Europy Karpat”

W latach 2007–2011 instytucjonalizacja inicjatywy „Europa Karpat” przybrała **formę cyklicznych konferencji** międzynarodowego środowiska ludzi aktywnych w życiu

---

¹ Na podstawie tekstu prof. dr. hab. Waldemara Parucha, „Europa Karpat”, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2016.

Prof. Waldemar Paruch podczas panelu „Osiągnięcia i deficyty demokracji: doświadczenia 25 lat Europy Środkowo-Wschodniej”, Konferencja „Europa Karpat”, Krynica-Zdrój, 8 września 2016 r.

publicznym, którzy współpracę karpacką rozszerzyli na współpracę makroregionalną. Stanowimy bowiem **grupę państw wyróżniających się położeniem geopolitycznym, środkowoeuropejską tożsamością polityczną oraz wartościami narodowymi ukształtowanymi od czasów średniowiecza na obszarze między Niemcami i Rosją.**

Ta instytucjonalizacja oznaczała również zmianę polegającą na **skierowaniu większej uwagi na najbliższych nam sąsiadów**. Na tym obszarze przenikały się zawsze różne wpływy oraz oddziaływania kulturowe, religijne i etniczne. I to właśnie one zadecydowały o unikatowym charakterze Europy Środkowo-Wschodniej, jej bogactwie i różnorodności.

Zgodnie z tym kierunkiem myślenia głosiliśmy tezę, że **Karpaty łączą, a nie dzielą** mieszkańców regionu. Zachęcają do współpracy nie tylko między społecznościami żyjącymi w tych górach, ale także między państwami karpackimi, bowiem **państwa**

Jan Malicki i Igor Cependa na konferencji „Europa Karpat”, Karpacz, 8 września 2022 r.

nadal są najlepszymi instytucjami zapewniającymi bezpieczeństwo swoim obywatelom.

Od roku 2011 głównym organizatorem konferencji stał się Sejm RP, tworząc podwaliny do współpracy międzyparlamentarnej państw karpacckich i ułatwiając debatę intelektualną i ekspercką na temat Europy Środkowo-Wschodniej.

Cykliczne międzynarodowe konferencje w Krynicy Zdroju i w Krasieczynie stały się w latach 2011–2016 „**karpaccką agorą**”, a także instrumentem w dyplomacji parlamentarnej. Były to miejsca spotkań polityków z państw Europy Środkowo-Wschodniej, intelektualistów, działaczy państwowych i samorządowych, przedstawiciele organizacji pozarządowych oraz ekspertów z różnych dziedzin.

Zakres tematyczny konferencji karpacckich systematycznie ulegał rozszerzeniu. Do 2012 r. dominowały kwestie współpracy transgranicznej i międzynarodowej

Marián Šuplata z Uniwersytetu Komeńskiego w Bratysławie, konferencja „Europa Karpat”, Krynica-Zdrój, 5 września 2019 r.

Od 2013 roku formułowano **bardziej konkretne propozycje – Strategię Karpacką oraz budowę transeuropejskiego szlaku komunikacyjnego „Via Carpathia”**.

Nowymi celami były:

- zacieśnienie współpracy politycznej, w tym parlamentarnej, państw karpackich;
- wzmacnianie więzi politycznych i gospodarczych;
- prezentowanie karpackiego punktu widzenia na wiele strategicznych problemów Europy.

Środkiem miały być parlamentarne zespoły karpackie, Zgromadzenie Międzyparlamentarne Europy Środkowo-Wschodniej, inicjatywy intelektualne i naukowe: zorganizowanie Uniwersytetu Karpackiego czy opracowanie „Encyklopedii Karpackiej”.

Gdy w 2014 roku w Deklaracji krynickiej udzielono poparcia Ukrainie w wojnie z Rosją, zrozumieliśmy, że wyznaczony zostaje także **nowy kierunek – podniesienie bezpieczeństwa w regionie**.

Stefan Purci, prorektor ds. relacji międzynarodowych Uniwersytetu Stefana Wielkiego w Suczawie

Inicjatywa „Europa Karpat” stopniowo rozszerzała zakres swojego oddziaływania i wpływała na coraz większe zaangażowanie zarówno przedsiębiorców i intelektualistów karpaccich, jak również polityków z **państw bałtyckich oraz kaukaskich**. Coraz wyraźniej stawała się szerokim projektem politycznym organizowania współpracy między państwami Europy Środkowo-Wschodniej. W taki sposób przygotowywała grunt do innych inicjatyw jak np. Trójmorze.

III. „Europa Karpat” – centrum Europy Środkowo-Wschodniej

Podjmowaliśmy także tematykę przyszłości państw naszego regionu, które od 1989 roku odbudowują własną tożsamość, tworząc wspólnie niezwykle zjawisko różnorodności Europy Środkowo-Wschodniej.

Mykhaylo Khariy z Centrum na rzecz Transformacji Ukrainy

Karpaty mają bowiem **charakter typowo transgraniczny, ważne znaczenie komunikacyjne**, a także spełniają wyjątkową rolę strategiczną. Są rdzeniem Europy Środkowo-Wschodniej, położonym w jej centrum.

Dzisiaj **nasze państwa stoją przed ważnymi wyzwaniami**: od wschodu zagrożenie imperializmem Rosji, od południa napływ imigrantów, dylematy związane z rozszerzeniem Unii Europejskiej i Sojuszu NATO, kryzys instytucji europejskich, wzrost eurosceptycyzmu oraz świadomość ekspansji gospodarki niemieckiej łamiącej zasadę równomiernego i harmonijnego rozwoju.

Współpraca w Europie Środkowo-Wschodniej jest warunkiem koniecznym dla ochrony tożsamości politycznej regionu, realizacji interesów narodowych oraz wzmocnienia podmiotowości suwerennych państw.

Jerzy Kwieciński, były minister inwestycji i rozwoju, były minister finansów, wiceprezes Zarządu Banku Pekao SA

W Europie Środkowo-Wschodniej znajduje się **30 państw** położonych między Niemcami a Rosją wzdłuż osi Północ-Południe. **łączy je:**

- 1) **poczucie kresowości** w wymiarze politycznym i kulturowym w odniesieniu do Zachodu;
- 2) **pamięć utraty podmiotowości** i suwerenności na rzecz mocarstw;
- 3) mocna obecność w życiu publicznym takich kategorii, jak **wolność, niepodległość, naród**;
- 4) **postrzeganie narodów jako wspólnot etniczno-kulturowych**;
- 5) samodzielna recepcja oraz modernizacja nurtów politycznych i filozoficznych powstałych w Europie Zachodniej;
- 6) zmienność bytów państwowych oraz granic między nimi;
- 7) **niepełne wykorzystanie własnego potencjału.**

W Europie Środkowo-Wschodniej mieszka ponad 150 milionów ludzi. Tworzą większość grupę w Unii Europejskiej, której członkowie (16 z 28) w 2014 roku wytworzyli

produkt narodowy brutto o łącznej wartości ponad 5 bilionów USD, co stanowiło ok. 27% GDP całej Unii Europejskiej.

Inicjatywa „Europa Karpat” jest jedną z płaszczyzn współpracy regionalnej, która powinna być harmonijnie powiązana z innymi projektami inspirowanymi ideą Międzymorza lub regionu ABC (morza – Adriatyckie, Bałtyckie, Czarne). Siłą projektu „Europa Karpat” jest oparcie go na konkretnych interesach, szlakach tranzytowych, potrzebach społecznych, spójności środowiskowej i zdolności do współpracy.

Karpaty dzisiaj nie wyznaczają granicy i nie dzielą Europy Środkowo-Wschodniej, lecz **są czynnikiem budowania wspólnoty**. Realizacja inicjatywy „Europa Karpat” przestaje definiować Karpaty wyłącznie w sensie geograficznym i nadaje im znaczenie społeczne, polityczne, kulturowe i ekonomiczne.

Kolejnym etapem instytucjonalizacji „Europy Karpat” jest tworzenie sieci klubów dyskusyjnych, skupiających ludzi zainteresowanych współpracą w regionie.

Międzynarodowe Kluby Europy Karpat

Deklaracja

Świadomi odpowiedzialności i moralnych obowiązków wobec państw i narodów naszego regionu – Europy – w kontekście bieżących i nadchodzących wyzwań,

- pamiętając o chrześcijańskich korzeniach Europy, darząc szacunkiem takie wartości, jak: rodzina, demokracja, godność ludzka, nieograniczona i prawnie chroniona wolność opinii i wypowiedzi oraz znaczenie dialogu społecznego i międzynarodowego,
- dziękując pomysłodawcom, organizatorom i wieloletnim uczestnikom projektu „Europa Karpat”,

wyrażamy przekonanie o potrzebie kontynuowania i zintensyfikowania współpracy w obszarze państw i narodów Europy Karpat oraz wolę współdziałania na rzecz wolnej, demokratycznej, bezpiecznej, silnej, sprawiedliwej Europy Środkowej.

W tym celu niżej podpisani jako tzw. grupa inicjatywna oświadczamy, że:

- powołujemy Międzynarodowy Klub Europy Karpat (MKEK), który będzie służył obiektywnemu diagnozowaniu problemów, definiowaniu potrzeb oraz ich optymalnej realizacji zgodnie z zasadą *vincere – vincere ad omnes*;

Spotkanie inicjujące działalność Międzynarodowych Klubów Europy Karpat, Warszawa, 5 kwietnia, 2022 r.

- sformułujemy treści statutu MKEK w duchu otwartości na współpracę z ludźmi i instytucjami identyfikującymi się z ideą Europy Karpat – budowaniem sieci kontaktów, kapitału wiedzy i potencjału wspólnych działań;
- utworzymy skuteczne mechanizmy przystosowania inicjatyw MKEK do życia publicznego państw, narodów i środowisk zaangażowanych w ideę Europy Karpat w imię aktualnych i ponadczasowych korzyści płynących z dobrej współpracy.

Krasiczyn, 5 lutego 2022 r.

Misja

Europa XXI wieku – czas triumfu demokracji i wolnorynkowej gospodarki. A jednocześnie czas rosnącej roli inżynierii społecznej, krępowania swobód jednostki, kiedy zarówno państwowe, jak i ponadnarodowe formy aktywności stają się coraz mniej dla obywatela zrozumiałe. Szeroko pojętą kulturę oraz ekonomię zdaje się dzielić coraz większy dystans od ludzkiego doświadczenia i języka.

W tym świecie państwa i narody Europy Karpat wyróżniają się swoim pozytywnym stosunkiem do wartości chrześcijańskich i prawa naturalnego; przywiązaniem do przyrodzonej godności człowieka, zasad demokracji, wolności głoszenia poglądów i opinii, znaczenia partnerskiego dialogu w życiu międzynarodowym. Charakteryzuje nas przekonanie, że właśnie w warunkach globalizacji i międzynarodowej konkurencji większe szanse i możliwości otwierają się przed tymi, którzy bazują w swoich działaniach na narodowych kulturach i wspólnotach. W tych niewymiernych, ale potężnych niczym góry zasobach, będących często wręcz kluczowym czynnikiem motywującym do działania, do pójścia o krok dalej, o stopień wyżej.

Na mapie pojęciowej słowo „klub” kojarzy się z miejscem, gdzie można zaspokoić głód i pragnienie; punktem spotkań; konfraternią zrzeszającą osoby patrzące w tym samym kierunku, lecz niekoniecznie podzielające te same poglądy. Klub to także miejsce wymiany argumentów, dyskusji prowadzącej do wypracowania wspólnego stanowiska albo pomagającej w określeniu istniejących rozbieżności w celu zbudowania drogi godzącej różnice interesów.

Niemniej istotne jest to, że prawdziwe kluby dyskusyjne rządzą się znanymi od czasów starożytnych ścisłymi zasadami, jak *petito principii* – nie przyjmuj za przesłankę tego, co ma być dopiero udowodnione, czy *ad populum* – nie twierdź, że skoro teza jest powszechnie przyjęta, to musi być prawdziwa. „Przede wszystkim trzeba wiedzieć, o czym się mówi, albo cała dyskusja na nic”, zauważył już Platon – i także tą zasadą

kierowały się organizowane od dwóch dziesięcioleci konferencje „Europa Karpat”, których twórczym rozwinięciem są kluby Europy Karpat.

Jeśli choć trochę prawdziwe jest twierdzenie, że kultura zachodnia ma szansę przetrwania we współczesnym świecie tylko w przypadku, kiedy odłoży na bok swoją arogancję (i jednocześnie nabierze pewności siebie), to kluby Europy Karpat są wręcz stworzone do tego, aby odgrywać rolę soli ziemi i zarazem prochu mądrości nad Wisłą, Wełtawą, Dnieprem, Dunajem i wszędzie tam, gdzie żyją ludzie mający szczęście obcować z krajobrazem, przyrodą i kulturą, których piękno trudno opisać słowami.

Międzynarodowe Kluby Europy Karpat

4 lutego 2022 roku odbyło się spotkanie inicjujące działalność Międzynarodowych Klubów Europy Karpat. Najważniejsze postulaty MKEK to:

- propozycja organizacji konferencji we Lwowie, w Mikuliczynie, Jaremczu, Budapeszcie, Tokaju, Suczawie, Preszowie;
- przygotowanie antologii literatury Karpat, wydanie atlasu Europy Karpat;
- prezentacja w siedzibie ONZ w Nowym Jorku wystawy na temat bioróżnorodności Karpat;
- organizacja Karpackiego Forum Biznesu, w którym kluby mogłyby służyć wymianie doświadczeń dotyczących wsparcia dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw w państwach karpackich;
- propozycja funkcjonowania Klubu jako sekretariatu, który informuje członków o ważnych wydarzeniach, planach i działaniach;
- wypracowanie wspólnego indeksu czasopism naukowych oraz utworzenie biblioteki tej części Europy.

Podczas spotkania zwrócono uwagę na różnorodność środowisk, jakie od lat zrzesza konferencja „Europa Karpat” – jest to bowiem miejsce spotkań polityków z państw Europy Środkowej i Wschodniej, intelektualistów środkowoeuropejskich, karpackich działaczy państwowych i samorządowych, przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz ekspertów z różnych dziedzin; środowisk, które łączy potrzeba poszukiwania recepty na funkcjonowanie między wielkimi imperiami Wschodu i Zachodu, jak również przekonanie o wyjątkowości tego regionu. Wspomniano o dotychczas przyjętych na konferencjach inicjatywach i dokumentach, m.in. o Strategii karpackiej,

Alexandra Ochmańska, prezes Zarządu Stowarzyszenia „Kluby Europy Karpat”

Uniwersytecie Karpackim, Collegium Carpathicum, oraz o idei wydania encyklopedii karpackiej.

Zwrócono uwagę na wyjątkową różnorodność kulturową, językową i wyznaniową regionu, a jednocześnie na jego świetne w ostatnich latach wyniki gospodarcze. Podkreślono potrzebę zintensyfikowania współpracy w ramach „Europy Karpat” w czasie wyjątkowej niestabilności geopolitycznej. Wskazano na wspólne dziedzictwo kulturowe, przy jednoczesnym braku znajomości kultur sąsiednich. Informacje, które otrzymują państwa Europy Środkowej i Wschodniej, docierają bowiem zazwyczaj z Zachodu albo z Rosji.

Wskazano cztery obszary, którymi należy zająć się w ramach współpracy międzynarodowej: kultura, gospodarka, polityka oraz przyroda (bioróżnorodność). Każdy z tych obszarów powinien być rozpatrywany na różnych płaszczyznach: wzajemnej, europejskiej oraz globalnej. W tym kontekście zaproponowano rozważenie organizacji branżowych konferencji, których owocem mogłyby być publikacje lub czasopisma z akcentem położonym na turystykę. Podkreślono aspekt gospodarczy współpracy regionalnej,

Marek Kuchciński, przewodniczący Rady Programowej Stowarzyszenia „Kluby Europy Karpat”

którą mogłyby realizować kluby biznesowe – służąc wymianie doświadczeń dotyczących wsparcia dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw w państwach karpaccich.

Zasugerowano organizację konferencji „Europa Karpat” w różnych miastach w Polsce, w tym także za granicą. Wskazano, że kluby Europy Karpat mogłyby służyć refleksji nad tym, jakie jeszcze działania należy podjąć, by podnieść poziom życia w regionie, nie zapominając o trosce o dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze. Podkreślono, że tworzenie klubów powinno uwzględniać perspektywę nie tylko karpaccą, lecz docelowo szerszą, obejmującą całą Europę Środkową i Wschodnią.

Dla sformalizowania idei Międzynarodowych Klubów Europy Karpat zaproponowano powołanie stowarzyszenia „Europa Karpat”. 5 kwietnia 2022 roku odbyło się spotkanie założycielskie Stowarzyszenia „Kluby Europy Karpat”, podczas którego przyjęto jednogłośnie uchwały: w sprawie uchwalenia Regulaminu Stowarzyszenia „Kluby Europy Karpat”, wyboru Zarządu Stowarzyszenia, którego prezesem została Alexandra Ochmańska, oraz powołania Rady Programowej Klubów Europy Karpat.

Cele Stowarzyszenia „Kluby Europy Karpat”

Celem Stowarzyszenia jest:

- inspirowanie rozwoju i współpracy państw i miast regionu Karpat,
- rozwój współpracy gospodarczej, naukowej, kulturalnej i politycznej państw Regionu Karpat,
- propagowanie szeroko rozumianej kultury w znaczeniu regionalnym, ponadregionalnym i międzynarodowym,
- wzmocnienie atrakcyjności regionu Karpat, w oparciu o dziedzictwo przyrodnicze, kulturowe oraz rozwój turystyki,
- kształtowanie i promowanie wspólnego dziedzictwa historycznego Państw regionu Karpat,
- promowanie i realizacja wspólnych inicjatyw państw i miast regionu Karpat.

Działalność Klubów Europy Karpat oraz Stowarzyszenia łączy wspólnota ideowa i programowa, wyrażana w dokumentach programowych Rady Programowej Stowarzyszenia.

Stowarzyszenie będzie realizowało swoje cele w szczególności poprzez:

- działalność naukową i ekspercką;
- aktywność edukacyjną, informacyjną, wydawniczą i publicystyczną;
- realizację projektów;
- uczestnictwo we współtworzeniu polityki zagranicznej;
- organizowanie seminariów, szkoleń, debat służących gromadzeniu i wymianie informacji oraz propagowaniu idei rozwijanych przez Stowarzyszenie;

Spotkanie Stowarzyszenia „Kluby Europy Karpat”, Krasiczyn, 4 lutego 2022 r.

- organizowanie konferencji naukowo-humanistycznych, ekonomicznych, przyrodniczych i turystycznych;
- organizowanie wydawnictw, imprez kulturalnych, sportowych, wystaw, festiwalu, obozów, rajdów, turniejów, inicjowanie współpracy szkół, instytucji kultury, działalność informacyjną i edukacyjną;
- sporządzanie raportów w zakresie tematyki spraw zagranicznych oraz przedstawianie programów i strategii prowadzenia polityki zagranicznej przez Polskę;
- współpracę z organizacjami pozarządowymi, władzami samorządowymi i rządowymi w zakresie realizacji celów Stowarzyszenia;
- prowadzenie programów szkoleniowych i stypendialnych dla wybranych grup społecznych, młodzieży szkolnej i akademickiej, wolontariuszy oraz specjalistów różnych dziedzin.

Spotkanie Stowarzyszenia „Kluby Europy Karpat” podczas XXXIII Międzynarodowej Konferencji „Europa Karpat” Krasiczyn-Jaremcze

13 maja 2022 r. odbyło się posiedzenie Stowarzyszenia „Kluby Europy Karpat”.

Podczas spotkania dokonano procedury umożliwiającej uruchomienie sądowej rejestracji stowarzyszenia zwykłego „Kluby Europy Karpat” w Przemysłu.

Powołano **Prezydium Rady Programowej**, w następującym składzie:

1. Marek Kuchciński – przewodniczący Rady Programowej
2. Richárd Hörcsik
3. Mykhaylo Khariy
4. Pavol Macala
5. Ján Hudacký
6. Markiyan Malskyy
7. Maciej Szymanowski
8. Marek Kuchciński
9. Barbara Bartuś
10. Štefan Purici
11. Jerzy Kwieciński
12. Władysław Ortyl

Prezesem Zarządu została Alexandra Ochmańska.

Członkami zostali uczestnicy spotkania, którzy byli podpisani na liście obecności, jak również osoby biorące udział on-line, po złożeniu podpisu elektronicznego.

Richárd Hörsik, członek Prezydium Rady Programowej Stowarzyszenia „Kluby Europy Karpat”

Siedziba Stowarzyszenia znajduje się w Przemyślu przy **ul. Wybrzeże Marszałka Józefa Piłsudskiego 1.**

Natomiast główną siedzibą sekretariatu „Klubów Europy Karpat” będzie Instytut Współpracy Polsko-Węgierskiej im. Wacława Felczaka przy **ul. Seweryna Goszczyńskiego 12 w Warszawie.**

Kontakt: klubeuropykarpat@hotmail.com

Członkowie Rady Programowej:

- Adamczyk Arkadiusz, Polska
- Atamas-Paniw Natalia, Polska
- Babinetz Piotr, Polska
- Bartuś Barbara, Polska
- Berdychowski Zygmunt, Polska
- Busz Aleksander, Polska
- Cependa Igor, Ukraina
- Choma Robert, Polska
- Chrzan Tadeusz, Polska
- Czarski Janusz, Polska
- Daszyńska-Muzyczka Beata, Polska
- Draus Jan, Polska
- Fudała Janusz, Polska
- Gołąbek Ewelina, Polska
- Hörcsik Richárd, Węgry
- Hudacký Ján, Słowacja
- Jarosińska-Jedynak Małgorzata, Polska
- Jarosz Jan, Polska
- Khariy Mykhaylo, Ukraina
- Klarkowski Andrzej, Polska
- Kniazhytski Mykola, Ukraina
- Kot Beata, Polska
- Kovács István, Węgry
- Kuchcińska Beata, Polska
- Kuchciński Marek, Polska
- Kwieciński Jerzy, Polska
- Lasek Dawid, Polska
- Mačala Pavol, Słowacja
- Malicki Jan, Polska
- Malskyy Markiyan, Ukraina
- Mazur Andrzej, Polska
- Młynarek Christian, Polska

- Mularczyk Arkadiusz, Polska
- Nagy Dénes András, Węgry
- Naimski Piotr, Polska
- Ochmańska Alexandra, Polska
- Ortyl Władysław, Polska
- Paniw Andrzej, Polska
- Pilch Piotr, Polska
- Pragłowska Anna, Polska
- Purici Ștefan, Rumunia
- Sándor Óze, Węgry
- Šuplata Marián, Słowacja
- Szymanowski Maciej, Polska
- Terlecki Ryszard, Polska
- Wigłusz Waldemar, Polska
- Wijas Sebastian, Polska
- Zybertowicz Andrzej, Polska
- Żuk-Olszewski Dariusz, Słowacja

Inauguracja Międzynarodowych Klubów Europy Karpat w Scruton Cafe w Budapeszcie

13 czerwca 2022r. w kawiarni Scruton VP w centrum Budapesztu odbyła się debata o aktualnej sytuacji geopolitycznej, w której udział wzięli wicemarszałek Sejmu Ryszard Terlecki, przewodniczący Komisji Spraw Zagranicznych Marek Kuchciński, poseł Bogusław Sonik, Balázs Orbán, dyrektor gabinetu politycznego węgierskiego premiera oraz Zsolt Németh, przewodniczący Komisji Spraw Zagranicznych węgierskiego parlamentu. Dyskusję poprowadził dyrektor Instytutu Współpracy Polsko-Węgierskiej im. Waława Felczaka Maciej Szymanowski. W spotkaniu wzięli udział znamienici goście – w tym liczni byli i obecni węgierscy politycy, członkowie demokratycznej opozycji, analitycy i dziennikarze.

Podczas spotkania odbyła się uroczysta promocja węgierskiego wydania książki wicemarszałka Sejmu Ryszarda Terleckiego „Solidarność 1980–1989. Polska droga do wolności”, opublikowana przez węgierskie wydawnictwo Magyar Napló.

Zsolt Németh już na wstępie zauważył, że ostatnie 100 dni było niezwykle trudnym okresem w stosunkach polsko-węgierskich oraz ważnym testem dla wzajemnej przyjaźni. Kryzys między Warszawą a Budapesztem związany był oczywiście z różnicami pomiędzy podejściem obu krajów do wojny na Ukrainie. Przewodniczący Komisji Spraw Zagranicznych węgierskiego parlamentu podkreślił, że relacje między oboma krajami poprawiają się. W jego opinii momentem przełomowym była majowa wizyta w Warszawie nowej prezydent Węgier Katalin Novák, po której to wizycie zaczęło się systematyczne ocieplanie stosunków polsko-węgierskich.

Németh zauważył, że podczas toczących się negocjacji między Warszawą a Budapesztem wyraźnie widać, że stanowisko Polski i Węgier jest w zasadzie bardzo zbliżone. Oba kraje uważają bowiem, że Ukrainie powinno otworzyć się drogę do członkostwa w Unii Europejskiej. Szef węgierskiej Komisji Spraw Zagranicznych wraz ze

Inauguracja Międzynarodowych Klubów Europy Karpat w Scruton Cafe, od lewej: Zsolt Németh, Bogusław Sonik, Marek Kuchciński, Ryszard Terlecki, Balázs Orbán, Maciej Szymanowski, Budapeszt, 13 czerwca 2022 r.

swoimi odpowiednikami z państw bałtyckich, Czech oraz Polski podpisał kilka dni temu apel o przyspieszenie prac związanych z wejściem Ukrainy do Unii Europejskiej.

Politycy w Warszawie i Budapeszcie zgodnie deklarują również poparcie dla UE jako „Europy narodów”. Oba kraje stoją także na stanowisku, że Europa powinna dbać o silne relacje atlantyckie. Zsolt Németh dodał również, iż Polacy i Węgrzy zgodnie mówią stanowcze „nie” planom odbudowy Związku Sowieckiego. Jednocześnie ostrzegł jednak przed pochopnym forsowaniem coraz ostrzejszych sankcji wobec Rosji i przekonywał, że przed ogłoszeniem nowych restrykcji trzeba dokładnie policzyć, jaką cenę przyjdzie nam za nie zapłacić.

Ociepleniu relacji między Polską a Węgrami, wymianie realistycznych i trzeźwych poglądów oraz rozwiązywaniu bieżących i przyszłych wyzwań, przysłużyć ma się m.in. współpraca w ramach Międzynarodowego Klubu Europy Karpat. Marszałek Marek Kuchciński zwrócił uwagę, że Europa Środkowa ma niezwykle bogatą historię oraz

spuściznę, którą należy nie tylko pielęgnować, ale także z niej czerpać. Ostrzegł jednocześnie, że w interesie zachodniej Europy, a zwłaszcza unijnych federalistów, jest „wbijanie klina w szprychy” współpracy polsko-węgierskiej.

Zdaniem Marka Kuchcińskiego kraje regionu mogą wspólnie pracować nad pokonaniem barier, które pozostały w europejskiej społeczności, pomimo zniesienia granic i wprowadzenia jednolitego unijnego rynku. Bezpośrednie rozmowy w ramach Międzynarodowego Klubu Europy Karpat mają ułatwić wzajemne zrozumienie bez nie-domówień, oskarżeń oraz dezinformacji. Zdaniem marszałka Kuchcińskiego, gdyby spotkania takie jak w Scruton Cafe odbywały się częściej, to rządy nie musiałyby opierać się na opinii mediów, które często wprowadzają w błąd opinię publiczną, prowadząc do osłabienia strategicznej współpracy między Budapesztem a Warszawą. „Jak wolni z wolnymi, równi z równymi” – właśnie taką musimy budować Europę, ponieważ kiedy towarzyszyła nam taka dewiza, to nasi sąsiedzi nie stwarzali dla nas zagrożenia – powiedział marszałek Kuchciński. Właśnie tak widziałby Unię Europejską – jako Europę Ojczyzn, a nie podporządkowanie się idei superpaństwa europejskiego. Podkreślił, że właśnie to nas łączy i musimy to umieć odpowiednio docenić. Marszałek stwierdził, iż myślenie, że Ukraina powinna oddać część swojego terytorium w zamian za pokój, jak często można usłyszeć w państwach zachodniej Europy, jest anachronizmem. Zasada nienaruszalności granic musi pozostać niepodważalna. Na Ukrainie właśnie powstaje nowy naród, skoro obywatele rosyjskojęzyczni występują przeciwko rosyjskojęzycznemu agresorowi. My Polacy szanujemy to i stąd tak duże nasze wsparcie dla Ukrainy.

Na toczącą się wojnę informacyjną zwrócił uwagę także wicemarszałek Sejmu Ryszard Terlecki, podkreślając zarazem ogromne wrażenie, jakie zrobiła na nim głupota Rosjan oraz zaskakująca siła oporu Ukraińców. – Jeżeli Rosja wygra tę wojnę, to może zaatakować kolejne państwa: kraje bałtyckie, Polskę – ostrzegł marszałek Terlecki, tłumacząc, dlaczego dla Polski tak ważne jest wspieranie ukraińskiej suwerenności i konsekwentne osłabianie Rosji. Podkreślił, że pomimo różnic musimy być silni, musimy być razem i przekonać do tego innych.

Minister Balázs Orbán przedstawił punkt widzenia Węgier, wskazując, że każdy może być ich wrogiem lub przyjacielem, a mimo wszystko Węgry muszą się umacniać. Uważa, że wojna to wielka tragedia i stanowi dla nich zagrożenie. Porównał wojnę do filmu, który wszyscy oglądamy, lecz inaczej go interpretujemy. Zarówno Węgry, jak i Polska potępiły Rosję, wsparły Ukrainę, udzieliły nadzwyczajnie wielkiej pomocy

humanitarnej. Jednak Europa musi wykazać większą jedność. Dopuszczył on militarne wsparcie dla Ukrainy, ale sankcje gospodarcze muszą być dobrze przekalkulowane. Jako przykład wskazał sankcje z 2014 roku nałożone na Rosję po aneksji Krymu, które nie przyniosły skutków, lecz duże straty Węgrom, a mimo to 8 lat później Rosja znów zaatakowała. Według Balázsa Orbána myślenie współczesnych Węgrów wychodzi przede wszystkim z potrzeby życia w pokoju. Z tego punktu widzenia jest mniej ważne, kto wygra, ważne, żeby przywrócić pokój, bo tak powszechnie rozumiany jest interes Węgier i Węgrów.

Na zakończenie spotkania, moderator panelu, profesor Maciej Szymanowski, odwołując się do postaci patrona Instytutu Współpracy Polsko-Węgierskiej – prof. Wacława Felczaka, wyraził satysfakcję płynącą z faktu, że właśnie taka dyskusja – otwarta, poważna i konkretna – zainaugurowała Kluby Europy Karpat w Budapeszcie.

Posiedzenie Rady Programowej Klubów Europy Karpat. Karpacz, 6 września 2022 r.

6 września 2022 r. w Karpaczu odbyło się spotkanie Rady Programowej Klubów Europy Karpat. Przewodniczący Rady oraz Komisji Spraw Zagranicznych Sejmu **RP Marek Kuchciński** przedstawił ideę Klubów, a także poinformował o spotkaniu w Budapeszcie, gdzie odbyła się debata między delegacją polską i węgierską na temat wizji współpracy w Europie.

Marszałek zwrócił uwagę na zakłamywanie informacji w przestrzeni medialnej, czego częstym pokłosiem jest wzajemne niezrozumienie wśród europejskich narodów. Wskazał, że powinny zostać stworzone dyskusyjne kluby Europy Karpat, żeby omawiać wszelkie, także i trudne, sprawy.

Maciej Szymanowski, dyrektor Instytutu Felczaka, podkreślił, że Kluby Europy Karpat służą prymarnie temu, aby w międzyczasie, kiedy nie odbywają się duże konferencje, istniała komunikacja, gorąca intelektualna linia. W tej części Europy jest to podwójnie ważne, zwłaszcza w momencie toczącej się wojny informacyjnej. Warto zawsze mieć dostęp do informacji z pierwszej ręki i wiedzieć o tym, co się dzieje w naszych sąsiednich krajach i czym żyje tak naprawdę ta część Europy, co niekoniecznie dobrze widać znad Wisły. **Dyrektor Szymanowski przedstawił propozycję przesłania apelu do ludzi nauki, kultury, mediów i innych środowisk opiniotwórczych.**

Profesor Csaba György Kiss z Węgier omówił wstępny plan międzynarodowej antologii Karpat, która zawierałaby wybór z literatur narodowych należących do obszaru karpackiego i w ten sposób pozwoliłaby przybliżyć to wspólne miejsce pamięci w wielostronnym ujęciu. Służyłaby przede wszystkim jako źródło wiedzy dla młodego pokolenia i wszystkich zainteresowanych. Znalazłaby zastosowanie na wielu różnych szczeblach edukacji.

Posiedzenie Rady Programowej Klubów Europy Karpat, Karpacz, 6 września 2022 r.

Profesor Jan Draus, historyk z Uniwersytetu Rzeszowskiego, przekonywał, że najlepiej by było, jakby dyskusje prowadzili historycy, politolodzy, inni ludzie nauki, a politycy słuchali. W poszczególnych środowiskach, na różne tematy wcześniej oczywiście uzgodnione. Zaproponował, aby podjąć dyskusję nad książką Balázsa Orbána „Tabliczka mnożenia. Rzecz o węgierskim myśleniu strategicznym”.

Mykhaylo Khariy z Centrum na rzecz Transformacji mówił, że wraz ze społeczeństwem obywatelskim Ukrainy, z intelektualistami amerykańskimi oraz kongresmenami pracują nad transformacją Ukrainy. Podkreślił, że bardzo ważną częścią tego planu jest doświadczenie Polski, więc pracują z polskimi politykami i ekspertami, także nad stworzeniem ośrodków transformacji, współpracy i transformacji. – *Staramy się rozwijać nową wiedzę na temat transformacji i ta wiedza powinna być przekazana do polityków ukraińskich i innych ważnych członków naszego społeczeństwa, którzy uczestniczą w procesie transformacji. Pracujemy z Amerykanami i w tej chwili wraz z panem Kuchcińskim stworzymy kanał komunikacji wraz z Amerykanami, z radą atlantycką, grupą północnoatlantycką. Stworzymy kanał komunikacji pomiędzy parlamentarzystami Ukrainy a polskim Sejmem, polskimi*

ekspertami i ekspertami ze Stanów Zjednoczonych. Nie jest to strategia dla całego regionu, jest to strategia tylko dla Ukrainy – powiedział Khariy.

Jan Malicki, dyrektor Ośrodka Studiów Wschodnich, wspomniął o działaniach podjętych na rzecz współpracy z Ukrainą, poprzez utworzenie Instytutu Europy Karpat, którego jednym z elementów byłoby nie tylko szkolenie kadr dla wszystkich państw Europy Środkowo-Wschodniej, ale także opracowywanie elementów strategii także dla innych państw, jeżeli byłyby takie zapotrzebowania. W związku z tym łatwiej byłoby potem wspólnie tworzyć jakąś wspólnotę, koordynować działania w poszczególnych elementach. Nawiązał do tego, że w naszym obszarze Europy Środkowej, czy szerzej Międzymorza, Trójmorza, potrzebna jest jak najszerza instytucjonalizacja koncepcji przedsięwzięć, które jeśli nie zostaną formalnie zinstytucjonalizowane, to grozi im wzięnięcie czy zanikanie. Wspomniął, że w ciągu minionego 30-lecia nawet i w samej Polsce było kilkanaście znakomitych pomysłów dotyczących Wschodu, a przetrwało tylko kilka. Po prostu dlatego, że jeśli braknie sił, zapłału, uporu, albo pieniędzy to nawet najciekawsze instytucje i koncepcje upadają. A jeśli jest instytucja, to jest ogromna szansa na przetrwanie. – *Jestem zaszczycony, że mogę brać udział w tworzeniu tej koncepcji. Na mnie spadła na szczęście tylko 1/3 z tego zadania, mianowicie tworzenie międzynarodowej szkoły kształcenia kadr państwowych, samorządowych. To powiem, gdzie Studium Europy Wschodniej byłoby tym operatorem, ale byłoby to stworzone w związku i z patronatem, i z udziałem już istniejącej od kilku lat instytucji, mianowicie Collegium Carpathicum – powiedział dyr. Malicki.*

Krzysztof Szczerski, ambasador RP przy ONZ, przekazał, że jest szansa, na zaprezentowanie wystawy karpackiej, środkowoeuropejskiej podczas najbliższej sesji Zgromadzenia Ogólnego. Jest ona szczególna dla Karpat, dlatego że przewodniczącym marszałkiem tej sesji jest węgierski dyplomata. Wskazał, że Węgry będą przewodniczyć Zgromadzeniu Ogólnemu ONZ przez ten najbliższy rok, więc tym bardziej jest okazja, aby zorganizować wystawę z wernisażem połączoną z konferencją wiosną 2023 r. w Nowym Jorku.

Posel Emanuelis Zingeris mówił o spuściźnie Rzeczypospolitej i postaciach, które przez setki lat budowały Europę Środkową. – *Co idzie do spuścizny naszej, która była budowana, to nie były Kresy, to było Wilno, Kraków, to było nasze, to król Batory i to było wszystko, co związane ze wszystkimi postaciami i postaciami Emilii Plater oczywiście i Kalinowskiego, a przed tym przez oczywiście i Kościuszki i setki, setki rodzin, którzy budowali, rodziny budowały to wszystko. To w tym razie proszę, jeżeli można zapisać w punkcie trzecim o związkach Europy*

Posiedzenie Rady Programowej Klubów Europy Karpat, Karpacz, 6 września 2022 r.

Środkowej i ja bym powiedział po angielsku: and special relation to the Baltic states. Special ties with the Baltic states – mówił Zingeris.

Dénes András Nagy, europeista, kierownik programu „Kolegium Wyszehradzkie Plus”, Instytut Studiów Strategicznych Ludovika, twierdził, że przyszłość regionu karpackiego zależy od kolejnych pokoleń liderów, dlatego też ważne jest, aby co roku organizować spotkania wyjątkowych młodych osobowości, aby nasi przyszli liderzy mogli nawiązać kontakty na wczesnym etapie swojej kariery. Organizacja Państw Tureckich, której Węgry są członkiem obserwatorem, regularnie organizuje takie spotkania. W ramach konferencji „Europa Karpat” zaproponował zorganizowanie specjalnego wydarzenia – Karpackiego Forum Młodych Liderów.

Małgorzata Jarosińska-Jedynak, sekretarz stanu w Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej podkreślała, że Ministerstwo, które odpowiada też za przygotowanie strategii karpackiej i bardzo mocno nad tą strategią pracuje, potrzebuje wsparcia w przekonywaniu strony rumuńskiej i czeskiej do tego, jak bardzo ważna to jest inicjatywa – i tu, działanie Klubów może temu sprzyjać. Prowadzone są działania

przybliżające nas do tego, aby kolejna strategia makroregionalna powstała, która, trochę ze względu na to, co ma miejsce dzisiaj w Ukrainie, została przyhamowana, oraz działania, aby i Rumuni i Czesi włączyli się bardzo mocno w te obszary. Jest zgoda na poziomie regionalnym i tam nikt nie widzi przeszkód dla tego, żeby te strategie funkcjonowały, natomiast większa obstrukcja powstaje na poziomie politycznym, rządowym.

Mykoła Kniażycki, deputowany do Rady Najwyższej Ukrainy, mówił, że Ukraina robi wszystko, by stać się członkiem Unii Europejskiej. – *Już jesteśmy kandydatami i to jest wyzwanie dla karpackiego regionu. Kraje karpackie będą mieć prawdziwe wpływy i prawdziwy głos w Unii przed innymi krajami* – przekonywał.

Zsolt Németh, przewodniczący Komisji Spraw Zagranicznych Zgromadzenia Narodowego Węgier mówił, że Marek Kuchciński był siłą napędową, motorem idei Europy Karpat. Przez parę ostatnich lat Polska była bardzo ważnym graczem, jeśli chodzi o tworzenie tej przestrzeni gospodarczej poprzez inicjatywę wspólnotową III C. Ona dała bardzo konkretne, praktyczne wyniki. Mówił także, że Ukraina jest w tej chwili atakowana, Europa Środkowa musi stanąć za nią. – *Naprawdę jest to żywotna sprawa i nasze wsparcie jest absolutnie niezbędne. Nasza suwerenność jest zagrożona. Nie tylko przez wojska rosyjskie, ale również przez poważny kryzys gospodarczy. Widzimy jak pną się w górę ceny energii, co się dzieje, jak rośnie inflacja, jak stopy procentowe zmieniają się w sposób dramatyczny. Jest to wszystko nieprzewidywalne i jest niewyobrażalnym wyzwaniem. Więc musimy się bronić przed tym na różne sposoby, bo zagraża to również naszej suwerenności, . Jednym z takich zagrożeń na przykład jest niestabilność, napięcia społeczne, które rosną, odczuwamy to. W całej Europie Środkowej mają miejsce demonstracje, protesty. Niedługo w Polsce będą wybory. Ten rodzaj frustracji, jaki w społeczeństwie widzimy, z całą pewnością stanowi komponent, element tej sytuacji. Niezadowolone społeczeństwo osłabia naszą suwerenność. Musimy też rozumieć, że jest ogromne niebezpieczeństwo rosnącego zadłużenia. W poprzednich latach próbowaliśmy jakoś radzić sobie z naciskiem IMF i instytucji finansowych. To nam się trochę udało, ale teraz to wraca. Na różne sposoby nasza suwerenność może być zagrożona i bardzo ważne jest to wszystko dla przestrzeni gospodarczej Europy Środkowej i dla współpracy w ramach Karpat* – mówił Németh. Przypomniał także dyskusję w Budapeszcie przy udziale marszałka Terleckiego i Kuchcińskiego, Macieja Szymanowskiego i Balázsa Orbána. Szerzenie idei oraz stosunków polsko-węgierskich odbywa się w dobrym momencie, a kluby dyskusyjne karpackie, europejskie mogą się okazać bardzo pomocne w tej sprawie, oraz w zwalczaniu propagandy i dezinformacji.

Matyáš Zrno, redaktor naczelny portalu Konzervativní Nowiny przypomniał o kryzysie migracyjnym, który uruchomił ponownie Grupę Wyszehradzką. Okazało się, że dziś jesteśmy w podobnej sytuacji, bo oczywiście są różnice, jest inaczej teraz na Węgrzech, jest wojna w Ukrainie. Tego wcześniej nie było. Słowacja jest jakby gdzieś po środku, ale obecna sytuacja jest taka, że mamy wojnę i kryzys energetyczny. – Niemcy są potężnym sąsiadem Czech, najbliższym, ale dlaczegoż myśmy nie mogli sobie zdywersyfikować, a tym samym wzmocnić naszej infrastruktury gospodarczej, biorąc coś takiego do Europy Środkowej, w której Świnoujście się znajduje – pytał Zrno. – Jak tutaj przyjechałem z Czech, to zorientowałem się, jak trudno jest dojechać do granicy z Polską samochodem lub pociągiem. Przez ostatnie 30 lat to wszystkie drogi były budowane na zachód, nie na południe, więc jest to jeden z niezliczonych momentów w historii, kiedy możemy właśnie skorzystać na wzmocnieniu relacji z Polską. Nasz premier, który tam na wyższych piętach dyskutuje z polskim odpowiednikiem, rozmawia na temat polskiego sposobu myślenia klasy politycznej odnośnie do Republiki Czeskiej... Ale i od nas zależy, do nas należy postąpienie z jakimiś praktycznymi, konkretnymi koncepcjami, nie tylko z takimi luźnymi wizjami, debatami, że owszem, fajne by było, ale trzeba coś praktycznie do tego dodać, żeby to było ekonomiczne, infrastrukturalne i miało takie właśnie konkretne cele – przekonywał redaktor.

Prof. Marián Šuplata podkreślał, że nasze kraje muszą trzymać się razem. – Wyszehrad jest strategiczną koniecznością dla nas wszystkich i przykro mi, kiedy widzę w moim kraju, czy w innych krajach Grupy Wyszehradzkiej, głosy przeciwnie. To staranie o partnerstwo z innymi krajami jest po prostu nieodpowiedzialne. Właśnie tak jak myśmy wracali do systemu CEFTA, nie powinno się oczywiście automatycznie prowadzić do zaniedbania konceptu zjednoczonej Europy. To rzeczywiście idea Europy, idea Schumana właściwie opiera się na bardzo mocnych podstawach i zawsze mamy taki argument, że rzeczywiście podstawy są zdrowe. Nie tylko Schuman, ale też Adenauer, De Gasperi. Konrad Adenauer w czasie konferencji w Brukseli w 1996 r. wygłosił bardzo ważne słowa: Wspólnota Europejska nie może być sztywnym gorsetem, dla krajów członkowskich, ale powinna służyć po prostu ich rozwojowi i to jest inna kwestia. To jest bardzo ważny cytat z Adenauera. I kiedy patrzę na tekst deklaracji, to rzeczywiście wydaje się, że to jest szalenie ważne. Nie powinien to być sztywny gorset. Powinien służyć rozwojowi, poszczególnym krajom członkowskim niezależnie od tego, czy są to kraje małe czy duże. Tak jak to już proponował pan ambasador Szczerski, również ze społeczności dyplomatycznej – mówił Šuplata.

Prof. Igor Cependa przekonywał, że wojna i pandemia zakłóciły wiele spraw, które są związane z oceną realizacji tego ważnego projektu, ale jest to dobra okazja, żeby rozszerzyć grono uniwersytetu. – W tym roku jest zakończenie projektu transgranicznego

Posiedzenie Rady Programowej Klubów Europy Karpat, Karpacz, 6 września 2022 r.

Polska – Ukraina – Białoruś 2012–2020, pierwszy etap: odbudowa byłego obserwatorium Uniwersytetu Warszawskiego na górze Pop Iwan, międzynarodowego centrum badań, obserwatorium. Już w tym roku zacznie działać jako obiekt badawczy, ponieważ bez względu na wojnę udało się wykupić sprzęt meteo fińskiej firmy, która nas zaopatruje, na 60 tys. euro w ramach grantu. Oczywiście ten sprzęt będzie już na obserwatorium i to będzie nasz wkład uniwersytecki w realizację koncepcji Europy Karpat, ponieważ na Słowacji na Łomnickim Szczycie, który ma 2600 m, działa obserwatorium i stacja meteo, będzie druga stacja powyżej 2000 m meteorologiczna, która zacznie działać i oczywiście będzie potężnym badawczym ośrodkiem uniwersytetów ukraińskich, polskich i oczywiście karpaccich – mówił rektor Cependa.

Na zakończenie spotkania, przewodniczący Rady Programowej Marek Kuchciński wręczył dyplomy dla przedstawicieli Klubów Europy Karpat.

Przesłanie Rady Programowej Klubów Europy Karpat do ludzi nauki, kultury, polityki i innych środowisk opiniotwórczych Europy Środkowej

Karpacz, 8 września 2022 r.

1. Dla państw i narodów Europy Środkowej jedność europejska jest wielką wartością i nadzieją, którą należy chronić i wzmacniać.
2. Atak Rosji na Ukrainę i tocząca się wojna nie może prowadzić do pogłębiania już istniejących podziałów między państwami Unii Europejskiej.
3. Państwa Europy Środkowej coraz częściej doświadczają przedmiotowego traktowania i pozatraktatowych manipulacji, zamiast wsparcia, solidarności i szacunku dla zasady równości. Przychylnie traktowane w Brukseli inicjatywy federacyjne czy próby całkowitego zniesienia zasady jednomyślności w Radzie Europejskiej, świadczą o rosnącej chęci dominacji dużych i silniejszych nad innymi narodami i państwami, traktowanymi jako „Inna Europa”.
4. Tylko współpracując na zasadzie „wolni z wolnymi, równi z równymi”, z poszanowaniem różnorodności kulturowej i tradycji narodowych, z umiejętnością sprawiedliwego dzielenia dóbr i wzajemnej tolerancji, Unia Europejska zachowa atrakcyjność dla wszystkich swoich obecnych i przyszłych członków.
5. Opowiadamy się za wzmacnianiem dialogu i współpracy w całej Europie Środkowej, od krajów nad Adriatykiem i Morzem Czarnym, aż po państwa położone nad Bałtykiem, w tym w ramach Klubów Europy Karpat – aby pomnażać kapitał wzajemnego zaufania oraz efektywnie działać na rzecz osiągania wspólnych celów.

Posiedzenie Rady Programowej Klubów Europy Karpat, Karpacz, 6 września 2022 r.

SYGNATARIUSZE

Przesłania Rady Programowej Klubów Europy Karpat
do ludzi nauki, kultury, polityki
i innych środowisk opiniotwórczych Europy Środkowej
8 września 2022, Karpacz

BIAŁORUŚ:

Aleksandr Milinkiewicz

BOŚNIA I HERCEGOWINA:

Franjo Topić

CZECHY:

Matyáš Zrno, Alexandr Vondra

LITWA:

Emanuelis Zingeris

POLSKA:

Marek Kuchciński, Ryszard Terlecki, Zdzisław Krasnodębski, Maciej Szymanowski,
Krzysztof Szczerski, Jan Malicki, Marek Pęk, Jerzy Kwieciński,
Bronisław Wildstein, Antoni Macierewicz, Piotr Naimski,
Władysław Teofil Bartoszewski, Tomasz G. Grosse, Małgorzata Jarosińska-Jedynak,
Barbara Bartuś, Jan Draus, Władysław Ortyl, Piotr Pilch, Piotr Gliński,

ROSJA:

Władimir Ponomariew

SŁOWACJA:

Pavol Mačala, Ján Hudacký, Martin Fronc, Marián Šuplata

UKRAINA:

Oleksandr Merezhko, Mykhaylo Kharyi, Taras Stetskiv, Markijan Malskyy,
Kulyk Ruslan, Mykoła Kniazhytskyi

WĘGRY:

Zsolt Németh, Dénes András Nagy

Inauguracja działalności Klubu Europy Karpat w Warszawie, 4 listopada 2022 r.

– Chciałbym podkreślić, że przyjaźń polsko-węgierska jest niezłomna, a biorąc pod uwagę nasze położenie geopolityczne jest ona absolutnie konieczna. Tak było tysiąc lat temu, 500 lat temu, 50 lat temu, 10 lat temu, rok temu i nadal tak jest. Oczywiście jestem politycznie nieobiektywny – oznajmił w Warszawie Balázs Orbán, szef gabinetu politycznego premiera Węgier i autor książki „Tabliczka mnożenia. Rzecz o węgierskim myśleniu strategicznym”. – PiS i polska prawica wykonały w ciągu ostatnich lat fantastyczną robotę. Jeśli powstanie dzieło o polskim myśleniu strategicznym, to Węgry jako pierwsze powinny je przetłumaczyć i wydać u nas – dodał minister Balázs Orbán podczas debaty, która zainaugurowała Kluby Europy Karpat w Warszawie.

– Dzisiejsza dyskusja jest częścią cyklu spotkań, które odbywają się od tego roku. Wcześniej z ministrem Balázsem Orbánem oraz przewodniczącym Komisji Spraw Zagranicznych Zsoltem Némethem wraz z polskimi parlamentarzystami, w tym z marszałkiem Terleckim, rozmawialiśmy już w połowie maja w Budapeszcie – zauważył minister Marek Kuchciński na początku dyskusji połączonej z promocją książki, która w piątek odbyła się w warszawskiej siedzibie Instytutu Współpracy Polsko-Węgierskiej im. Wacława Felczaka. – Rozmawialiśmy wówczas o sprawach polsko-węgierskich w kontekście europejskim i w odniesieniu do tego, co dzieje się zarówno na wschodzie, jak i na zachodzie Europy – podkreślił minister Kuchciński, zauważając, że to bardzo ciekawe spotkanie już wówczas nawiązywało do tytułu wydanej obecnie po polsku książki Balázsa Orbána „Tabliczka mnożenia. Rzecz o węgierskim myśleniu strategicznym”. – Węgierskie myślenie strategiczne jest w wielu obszarach podobne do polskiego, zwłaszcza jeśli chodzi o perspektywę europejską. Może różni się trochę, jeśli chodzi o perspektywę wschodnią co do taktyki, czy metod, natomiast wydaje się, że bezsprzecznie łączy nas chęć zapewnienia bezpieczeństwa naszym obywatelom i stabilności nie tylko w Europie Środkowej. [...] A jeśli spojrzymy wstecz, to Polaków i Węgrów łączy od wczesnego

średniowiecza bardzo wiele. Wręcz możemy siebie postrzegać jako prekursorzy podwalin Unii Europejskiej – podkreślił minister Marek Kuchciński.

– Stosunki polsko-węgierskie cierpią nie tylko z powodu różnicy zdań na tematy międzynarodowe, lecz także bardzo mocno ucierpiały w wyniku tych dwóch lat covidowej przerwy. Widać bowiem, że im rzadziej Węgrzy przyjeżdżają do nas i im rzadziej my jeździmy na Węgry, tym bardziej powiększa się obszar dezinformacji, ćwierć-informacji oraz fake newsów – zauważył dyrektor Instytutu Felczaka prof. Maciej Szymanowski. – Cieszę się, że jest tu dziś autor książki napisanej bardzo prostym, wartkim językiem, mimo że podejmuje ona często niełatwe tematy i pokazuje bardzo wiele rzeczy w szerokim kontekście nie tylko węgierskim, ale również środkowo-europejskim – dodał prof. Szymanowski.

– Bardzo brakuje nam wiedzy o tym, jak świat, politykę i sytuację regionu widzą nasi bliźni i dalsi sąsiedzi z tej części Europy. Wielką popularnością cieszą się książki analityków zachodnich, amerykańskich czy brytyjskich, tymczasem książki naszych sąsiadów trafiają do węższego kręgu odbiorców, a z punktu widzenia naszych interesów wydaje się, że powinno być odwrotnie – przekonywał prowadzący spotkanie redaktor Piotr Gociek.

– Pierwszą podejrzaną rzeczą jest to, że na nazwisko mam Orbán. Moją książkę wydano również w języku angielskim i promowałem ją w wielu krajach anglosaskich, gdzie publiczność była przerażona faktem, że z Węgier przyjechał ktoś o takim nazwisku. Druga podejrzana sprawa jest taka, że wstęp do tej książki napisał Viktor Orbán, więc zaprezentowane we wstępie do mojej książki słowa można uznać za oficjalne stanowisko rządowe. Cała reszta książki to akcja partyzancka – żartował Balázs Orbán. Szef gabinetu politycznego węgierskiego premiera podkreślał, że ma nadzieję, iż PiS i polska prawica przez kolejne dziesięciolecie będą wyznaczać kierunki rozwoju w Polsce. – Zazwyczaj straszymy liberalną opozycję, że mamy plany rządzić w kraju przez następne kilkadziesiąt lat. Mam nadzieję, że PiS też ma takie plany – dodał.

Trzeci silnik w Unii Europejskiej

– W pełni popieramy polską wizję rozwoju Grupy Wyszehradzkiej i Inicjatywy Trójmorza. Bez Polski na pokładzie jesteśmy bowiem tylko małą, zamkniętą niecką Karpat. Pojawiają się tu również wzorce historyczne. Nawet w średniowieczu były przykłady, gdy węgierska elita polityczna nawiązywała kontakty dyplomatyczne za pośrednictwem Polski – zauważył Balázs Orbán.

– Musimy budować jedną wspólną pomimo sił, które działają odśrodkowo. To nie znaczy, że chcemy stworzyć zamknięty obszar. W tym wielobiegunowym świecie każdy kraj ma zupełnie

Inauguracja działalności Klubu Europy Karpat, Warszawa, 4 listopada 2022 r.

inny stosunek do USA, do Chin i do innych państw, ale elity powinny umieć wypracować jedność mimo tych różnic – dodał węgierski minister.

– Faktem jest, że wszyscy mówili niegdyś o dwusilnikowej Europie, ale był jeszcze trzeci silnik: brytyjski. Niestety, on czasem pracował w innym kierunku. Dlatego ci, którzy nie chcieli brać Brytyjczyków pod uwagę, mówili o osi francusko-niemieckiej. Nasze wyzwania i nasze trudności w Europie Środkowej są spowodowane między innymi przez brexit. Ponieważ Wielka Brytania stanowiła pewną odskocznnię od francusko-niemieckiego myślenia o jak najgłębszej integracji. Odejście Wielkiej Brytanii spowodowało, że coraz głośniej jest w UE o tendencjach federalistycznych. Pytanie jest takie, czy Europa Środkowa z pomocą Włoch mogłaby pretendować do bycia tym trzecim ośrodkiem? – rozważał minister Balázs Orbán, podkreślając, że nasz region potrzebuje ogromnej gospodarczej siły do zrównoważenia francusko-niemieckich tendencji federalistycznych.

– Nauczyliśmy się od Polaków, że Rosja szanuje przeciwnika tylko wówczas, kiedy jest on silny. Nauczyliśmy się, że musimy umieć obronić się sami i nad tym pracujemy – podkreślił szef gabinetu politycznego premiera Węgier.

Sankcje wobec Rosji i pomoc dla Ukrainy

– *Wspieramy wspólne stanowisko i opieramy je na racjonalnych przesłankach. Cały czas popieramy takie sankcje, aby bardziej szkodziły temu podmiotowi, który jest nimi objęty, a nie tym podmiotom, które te sankcje nakładają* – odpowiedział szef gabinetu politycznego węgierskiego premiera na pytanie o to, dlaczego Budapeszt blokuje sankcje wobec Moskwy.

Pytany o stosunek władz Węgier do pomocy Ukrainie minister Balázs Orbán zwrócił uwagę, że poziom wsparcia Polski dla Ukrainy jest ogromny i zbliża się do 1 proc. PKB. Natomiast poziom wsparcia węgierskiego jest na podobnym poziomie jak w przypadku Francji, Niemiec i Włoch. – *W tej wojnie giną również nasi obywatele. Aktualny stan zabitych z podwójnym obywatelstwem zarówno węgierskim, jak i ukraińskim to już dwieście osób* – tłumaczył.

– *Jeżeli ktoś twierdzi, że wpływy rosyjskie są największe na Węgrzech, to fakty temu jasno przeczą* – podkreślił Balázs Orbán, zwracając uwagę, że rząd w Budapeszcie przez ostatnie lata zrobił wiele, aby zwiększyć dywersyfikację dostaw gazu. – *Nie mogliśmy jej dokonać, ponieważ inne drogi pozyskiwania gazu okazywały się nieopłacalne* – tłumaczył szef gabinetu politycznego węgierskiego premiera. – *Nie można zakładać importu gazu z kierunków wschodnich ze względu na ogromną niestabilność tego obszaru. Gaz może płynąć z trzech kierunków: z północy, z zachodu i z południa. Jednocześnie chcielibyśmy zwiększyć wydobycie własne gazu i ograniczyć wykorzystanie tego surowca* – zapowiedział minister Orbán.

Potrzeba mądrej strategii

Historia Polski i Węgier od kilkuset lat dotyczyła walki o suwerenność. Kiedy pojawia się jakiś okupant, musimy z nim walczyć. Wówczas jeśli chodzi o myślenie strategiczne, sprawa jest prosta. Wiemy, jak podzielić ludzi na dobrych i złych. Jedynym naszym celem jest wtedy przetrwanie. Całe pokolenia przez setki lat w Polsce i na Węgrzech dorastały w takim przekonaniu. Obecnie sytuacja jest kompletnie inna: jesteśmy wolni, suwerenni i my decydujemy, kto jest naszym przyjacielem, a kto jest naszym wrogiem. To my musimy poprawnie interpretować otaczającą nas rzeczywistość i musimy opracować, i cały czas aktualizować, strategię polityczną. Zauważyłem, że to nie jest oczywiste dla każdego. To wymaga ćwiczenia intelektualnego od elit politycznych w Polsce i na Węgrzech, aby właśnie w tych kategoriach widzieć świat w najbliższej przyszłości. Ta książka stanowi proces myślowy, wskazujący, jak można rozpocząć budowanie takiej strategii. Mam nadzieję, że zachęci ona czytelników do budowy własnego myślenia strategicznego – tłumaczył minister Balázs Orbán.

Minister zwrócił również uwagę na podstawowe różnice między konserwatystami a liberałami. – *Dla liderów lewicy na całym świecie najważniejsza jest pewna utopia. Dlatego węgierski, polski, szwedzki czy brytyjski liberał w taki sam sposób myśli o wszystkich kwestiach. Nie ma więc sporów i napięcia. W przypadku sił narodowo-konserwatywnych jest zupełnie inaczej. Strategie wspólnoty narodowej określa się, biorąc pod uwagę historię, sytuację geopolityczną i kulturową. Dlatego człowiek o poglądach narodowo-konserwatywnych doskonale rozumie się z przedstawicielem innego kraju podzielaającego te wartości. Łatwo sobie jednak wyobrazić, że jeśli każdy bierze pod uwagę własne narodowe interesy, to konflikty są nieuniknione. I nie ma w tym nic złego – zauważył Balázs Orbán. – Istota rzeczy polega na tym, aby współpracować w tych obszarach, w których nasze interesy się pokrywają. W kwestiach spornych należy zaś wykazać się tolerancją wobec innego punktu widzenia. W świecie politycznym, który ostatnio tak bardzo przyspieszył, to nie jest wcale prosta sprawa, ale wydaje mi się, że zarówno polski, jak i węgierski obóz rządzący znakomicie wykonuje to zadanie – podkreślił.*

Media kluczowe dla suwerenności kraju

– *Węgierskie podejście jest nastawione na suwerenność. Cały czas badamy więc i analizujemy te obszary, które uważamy za strategiczne z punktu widzenia suwerenności. Należy również do nich obszar mediów. W tych sektorach udział kapitału zagranicznego należy zmniejszyć poniżej poziomu 50 procent – zauważył minister Balázs Orbán, podkreślając, że fakt, iż większość mediów jest w rękach zagranicznych jest koszmarem i „science fiction”. – Rynek mediów jest tak samo ważny dla suwerenności kraju, jak kwestie energetyczne – podkreślił szef gabinetu politycznego premiera Węgier.*

Minister Balázs Orbán pochwalił się, że po długoletniej walce udało się doprowadzić do tego, że korporacje, takie jak Google czy Facebook, zaczęły płacić podatki na Węgrzech. – *Należy unikać sytuacji, gdy w serwisach społecznościowych jedna ideologia polityczna zaczyna dominować nad innymi. To nie jest kwestia tylko Polski czy Węgier, ale też takich potęg jak Stany Zjednoczone – dodał.*

Dokumenty Europy Karpat

1. Memorandum karpackie, 8 września 2011 roku
2. Wnioski przyjęte na konferencji „Europa Karpat” 4–6 września 2012 roku
3. Deklaracja krasicyńska, 23 lutego 2013 roku
4. Memorandum krynickie, 8 września 2013 roku
5. Deklaracja krynicka, 3 września 2014 roku
6. Deklaracja przemyska, 29 stycznia 2017 roku

Memorandum karpackie, 8 września 2011 roku

Karpaty stanowią ważną część regionalnego bogactwa Europy. Jest to obszar o ogromnych zasobach społecznych, kulturowych i przyrodniczych, a jednocześnie jeden z najbiedniejszych i najmniej dostrzeganych regionów, wymagający skoordynowanego wsparcia w ramach polityki europejskiej. Karpaty mają kilka ważnych atutów.

Po pierwsze łączą one, ponad obecnymi granicami Unii, tereny o strategicznym znaczeniu – od samego rdzenia Europy Środkowej: Polski, Czech, Słowacji, Węgier, przez Ukrainę, po Bałkany wraz z Rumunią i Serbią. Po drugie stanowią one unikatowy zasób środowiska naturalnego, będąc „zielonym kręgosłupem” Europy Środkowej i Wschodniej. Po trzecie jest to region ważny kulturowo i społecznie, który zamieszkuje blisko 20 milionów osób. Karpaty to także obszar problemowy.

Do podstawowych jego słabości należą braki infrastrukturalne, zarówno w zakresie transportu, jak i bezpieczeństwa środowiskowego, brak należytej staranności o zrównoważony rozwój, problemy społeczne, w tym obszary wysokiego bezrobocia. Jeśli nie podejmiemy skoordynowanych działań rozwojowych, ekonomiczne i społeczne problemy regionu karpackiego będą narastały. Dlatego uważamy, że należy połączyć wysiłki państw, Unii Europejskiej i poszczególnych władz regionalnych w celu

Spotkanie Stowarzyszenia „Kluby Europy Karpat”, Krasiczyn, 13 maja 2022 r.

wypracowania wspólnej strategii dla Karpat, która wykorzystując atuty tego obszaru, pozwoliłaby przezwyciężyć jego słabości.

Strategia taka, na wzór Strategii dla Morza Bałtyckiego i Strategii Dunajskiej powinna przede wszystkim oprzeć się na synergii pomiędzy istniejącymi już inicjatywami i działaniami podejmowanymi w tym regionie i tym samym stanowić wartość dodaną, nie powodując tworzenia nowych struktur, regulacji czy instytucji.

Chcemy w sposób skoordynowany zabiegać o finansowanie działań na obszarze Karpat, tak by środki – szczególnie pozyskane z budżetu wspólnotowego – nie rozpraszały się, lecz były strategicznie ukierunkowane na wspólne projekty karpackie. Mechanizm nakierowany na finansowanie wspólnych działań służących zrównoważonemu rozwojowi Karpat mógłby powstać w oparciu o wzorce dostarczone zarówno przez obecne unijne makroregionalne strategie rozwoju, jak i przez inicjatywy takie jak europejski program „Przestrzeń Alpejska” (*Alpine Space*).

Ilość istniejących już dobrych praktyk i inicjatyw w regionie Karpat przekonuje nas, że – przy odpowiednio opracowanej strategii – możemy w stosunkowo krótkim czasie

osiągnąć pożądane, konkretne efekty nowej inicjatywy, czy to w zakresie współpracy akademickiej („Uniwersytet Karpacki”), środowiskowej, infrastrukturalnej czy międzyregionalnego projektu „Horyzont Karpacki”.

Współpraca taka będzie służyć w szczególności zacieśnianiu więzi między państwami członkowskimi UE a Ukrainą, przyczyniając się do szybszej integracji tego kraju do struktur europejskich. Pierwszym krokiem, który mógłby symbolicznie, ale i praktycznie zaświadczyć o zaangażowaniu polityki europejskiej w region Karpat, byłoby przystąpienie Unii Europejskiej, jako strony, do Konwencji Karpackiej, której sygnatariuszami są obecnie pojedyncze państwa. Unia, uzyskawszy na mocy Traktatu z Lizbony taką zdolność, powinna z niej korzystać właśnie w tego typu inicjatywach.

Naszym wspólnym celem jest powstanie nowej europejskiej makroregionalnej strategii rozwojowej już w ramach przyszłych ram finansowych na lata 2014–2020. Jest to możliwe, przy wsparciu głównych aktorów polityki europejskiej, zarówno na poziomie państw kolejnych prezydencji, jak i Komisji i Parlamentu Europejskiego.

Apelujemy o takie zaangażowanie. Karpaty warte są europejskiej strategii.

Wnioski przyjęte na konferencji „Europa Karpat” 4–6 września 2012 roku

1. Karpaty stanowią region ważny w skali całej Europy. Wsparcie działań rozwojowych w obrębie Karpat może dać impuls wzrostu UE

W przededniu decyzji rozstrzygających o perspektywie finansowej Unii Europejskiej na lata 2014–2020 podkreślić należy wagę polityki spójności dla realizacji jednego z najważniejszych celów wspólnotowych, jakim jest harmonijny rozwój społeczno-gospodarczy na terenie całej Unii. Wsparcie budżetowe dla działań rozwojowych na terenie Karpat nie tylko przyczyni się do rozwoju gospodarczego UE, wspomże walkę z bezrobociem i wykluczeniem społecznym, ale także stanowić powinno istotny element poszukiwania nowego potencjału dla odzyskania dynamiki wzrostu.

Nie możemy sobie pozwolić na to, by Europa nie korzystała w pełni z zasobów, jakie znajdują się na terenie Karpat. Dziś jest to utrudnione ze względu na bariery infrastrukturalne, brak właściwych, specjalnie adresowanych, programów wspierających współpracę regionalną i utrudnienia graniczne.

Dlatego naszym celem powinno być dążenie do przezwyciężenia tych przeszkód i uruchomienie specjalnych programów współpracy na poziomie lokalnym i regionalnym w ramach przyjętych ram finansowych na lata 2014–2020.

Spotkanie w Scruton Cafe, Budapeszt, 18 lutego 2022 r.

Zachęcamy rządy i samorządy krajów karpackich do podjęcia takich inicjatyw. Mogłyby one stanowić rodzaj „projektów pilotażowych” dla przyszłej makroregionalnej Strategii Karpackiej Unii Europejskiej.

2. Współpraca parlamentów narodowych w formie „Sieci Parlamentarnej Współpracy Karpackiej” powinna stać się ważnym ogniwem współpracy karpackiej

Współpraca w regionie Karpat nie może ograniczać się jedynie do kontaktów rządowych i współdziałania samorządów terytorialnych. Ważnym jej elementem powinny stać się ożywione kontakty parlamentów narodowych. Stanowią one mogą istotną płaszczyznę wymiany doświadczeń, wspólnych przedsięwzięć o charakterze między państwowym oraz uzgadniania polityki w obszarze Karpat.

Te potrzeby zrodziły inicjatywę powołania w parlamentach wszystkich krajów karpackich specjalnych „Karpackich Zespołów Parlamentarnych” (Kół Karpackich lub Klubów Karpackich, zależnie od przyjętego w danym kraju zwyczaju nazewnictwa). Składałyby się one z parlamentarzystów różnych partii i różnych specjalności merytorycznych, połączonych ideą współpracy karpackiej. Zespoły te, działając razem, utworzyłyby naturalną „Sieć Parlamentarnej Współpracy Karpackiej” i tym samym mogłyby stać się osnową merytorycznej współpracy nad szczegółowymi zagadnieniami z zakresu infrastruktury, środowiska, gospodarki czy też kultury.

3. Przedsiębiorczość lokalna powiązana z dobrem wspólnym powinna mieć priorytet przed inwestorami ponadnarodowymi

Obszar Karpat to specyficzny region gospodarczy, w którym inwestycje i rozwój muszą w sposób zrównoważony współistnieć z bogatymi zasobami środowiska naturalnego, będącymi narodowym bogactwem krajów karpaccich. Dlatego też, wspierając rozwój turystyki i związanych z nią różnorodnych usług, należy zwrócić uwagę na zagwarantowanie narodowej własności dóbr przyrodniczych, zwłaszcza parków narodowych, i wspomaganie lokalnych wspólnot, tak by były w stanie sprostać konkurencji ze strony inwestorów ponadnarodowych.

4. Środowisko naturalne Karpat jest składnikiem europejskiego dziedzictwa. W celu jego lepszej ochrony Unia Europejska powinna przystąpić jako Strona do Konwencji Karpacciej

Przyroda w Karpatach to unikalne w skali europejskiej zasoby środowiskowe. Dlatego wymaga ona ciągłej ochrony oraz wypracowania takich modeli rozwojowych tego obszaru, które nie naruszałoby naturalnej harmonii człowieka z ekosystemem. Karpaty nie mogą być skansenem Europy, muszą się rozwijać i bogacić, ale też nie można zniszczyć ich przyrodniczych walorów. Dlatego ważne jest, by Unia Europejska, jako organizacja międzynarodowa, zgodnie z Traktatem z Lizbony, przystąpiła do Konwencji Karpacciej gwarantującej zrównoważony rozwój.

Deklaracja krasiczyńska, 23 lutego 2013 roku

My, uczestnicy konferencji „Europa Karpat” w Krasiczynie, podzielamy przekonanie, że Karpaty stanowią ważny element europejskiego bogactwa regionalnego. Ze swymi unikalnymi cechami Karpaty są dziś jednym z dwóch najważniejszych górzystych regionów europejskich. Po ostatnim rozszerzeniu Unii Europejskiej stanowią one także jej wschodnią granicę. To w istotny sposób podnosi znaczenie tego obszaru w zapewnieniu zrównoważonego rozwoju i spójności Wspólnoty.

W dzisiejszych czasach mieszkańcy makroregionu karpacciego borykają się z licznymi trudnościami. Brak infrastruktury transportowej, widoczne różnice w sytuacji społecznej, w tym wysokie strukturalne bezrobocie, powodują, że bez precyzyjnych działań rozwojowych sytuacja mieszkańców Karpat będzie się pogarszać. Aktywność na rzecz modernizacji i rozwoju makroregionu karpacciego jest konieczna nie tylko

Pavol Mačala, członek Prezydium Rady Programowej Stowarzyszenia „Kluby Europy Karpat”

z punktu widzenia wybranych państw członkowskich, ale całej Unii Europejskiej, szczególnie w kontekście jej przyszłego rozszerzenia w kierunku wschodnim, dlatego chcemy wspierać europejskie aspiracje Ukrainy.

Uważamy, że konieczne jest skoordynowanie działań na rzecz Karpat w wielu obszarach. Ich istotą powinno być zacieśnienie współpracy międzypaństwowej, regionalnej i transgranicznej w wymiarze gospodarczym, społecznym i kulturalnym, tak aby makroregion ten prezentował na forum Unii Europejskiej spójną wizję rozwoju. Tylko połączenie wspólnego wysiłku społeczeństw, parlamentów, rządów i władz lokalnych krajów karpaccy stworzy możliwość skutecznego zabiegania o interesy Karpat na forum europejskim.

Ważną rolę mogą odegrać tu parlamenty narodowe, tworząc Karpaccą Sieć Współpracy Parlamentarnej. Sieć ta powinna umożliwić regularne kontakty parlamentarzystom z krajów karpaccy we wszystkich obszarach ich zainteresowań. Ważnym krokiem prowadzącym do powstania takiej sieci będzie powołanie parlamentarnych grup

karpackich w poszczególnych parlamentach narodowych i w Parlamencie Europejskim, a w przyszłości rozważenie powołania parlamentarnego zgromadzenia karpackiego.

Podkreślamy znaczenie Stowarzyszenia Euroregion Karpacki, jako instytucji koordynującej i aktywizującej działania na rzecz rozwoju tego obszaru. Popieramy postulat utworzenia transnarodowego programu operacyjnego Europejskiej Współpracy Terytorialnej dla obszaru Euroregionu Karpackiego w perspektywie 2014–2020 pod nazwą „Karpacki Horyzont 2020”. Rozwiązanie takie przyczyniłoby się do poprawy koordynacji i zwiększenia skuteczności dotychczasowych instrumentów finansowych Unii Europejskiej wspierających wielostronną współpracę terytorialną. Program ten powinien obejmować wszystkie obszary, które zgłoszą do niego swój akces.

Jednocześnie apelujemy do Unii Europejskiej o bardziej aktywne wsparcie celów określonych w Konwencji Karpackiej podpisanej w Kijowie dnia 23 maja 2003 roku, a także wzywamy do przyspieszenia działań na rzecz formalnego przystąpienia UE do tej konwencji jako jej strony. W szczególności konieczna jest ściślejsza współpraca w zakresie gospodarki wodnej i leśnej. Uznajemy również za ważne realizację zadań zapisanych w Protokole o zrównoważonej turystyce do Konwencji karpackiej.

Z zadowoleniem odnotowujemy liczne przykłady ponadgranicznej współpracy partnerów z krajów karpackich. Za niezwykle cenną uważamy inicjatywę rozpoczęcia prac nad wydawaniem Encyklopedii Karpackiej. W tym celu powołujemy grupę roboczą przedstawicieli szeregu uczelni zainteresowanych problematyką Karpat.

Z uwagą śledzimy postępy działań związanych z renowacją dawnego Obserwatorium Astronomicznego na szczycie Pop Iwan w Czarnohorze oraz budową centrum współpracy akademickiej w Mikuliczynie, w które w ramach wspólnego projektu zaangażowały się Uniwersytet Warszawski i Przykarpacki Uniwersytet Narodowy w Iwano-Frankiwsku.

Zwracamy uwagę na wspólne tradycje pasterskie należące od wieków do podstawowych form aktywności górali karpackich. Inicjatywą godną upowszechnienia w tym względzie jest organizowany w bieżącym roku międzynarodowy Redyk Karpacki – Transhumance 2013 jako tradycyjna wędrówka z owcami od Rumunii, przez Ukrainę, Polskę, Słowację i Czechy.

Wielkim ułatwieniem rozwoju współpracy państw karpackich – członków Unii Europejskiej – z Ukrainą będzie dalsza rozbudowa infrastruktury granicznej. Dla tego zdecydowanie popieramy zwiększenie liczby przejść granicznych na zachodniej granicy Ukrainy.

Ponadto wychodząc naprzeciw zgodnym postulatom i opiniom środowisk i instytucji związanych z sektorem mediów publicznych i prywatnych działających na obszarze Karpat, popieramy inicjatywę stworzenia międzynarodowej platformy do współpracy mediów karpaccich, celem wspólnej promocji oraz opracowania i wdrożenia efektywnych systemów wymiany informacji.

Podkreślamy także, że nadrzędnym celem wszystkich działań powinno być wypracowanie europejskiej makroregionalnej strategii rozwojowej dla całych Karpat, przy współdziałaniu wszystkich zainteresowanych krajów i regionów oraz instytucji europejskich. Powołanie do życia strategii miałooby przełomowe znaczenie dla spójności terytorialnej i zacieśnienia współpracy nie tylko między państwami i regionami karpaccimi, ale także między Unią Europejską a jej wschodnimi partnerami. Makroregionalna Strategia Karpaccia („Carpathia 2020” – CEEC – Co-operation, Economy, Environment, Culture) powinna być przede wszystkim zorientowana na współpracę, w tym na rozwój gospodarczy, ochronę środowiska oraz kulturę. Elementem tej strategii powinno być włączenie drogi „Via Carpathia” do transeuropejskich sieci transportowych TEN-T. Trasa ta, przebiegająca przez wschodnie obszary UE, powinna stać się swoistym rdzeniem, wokół którego tworzył się będzie trwały rozwój całego makroregionu karpacciego.

Memorandum krynickie, 8 września 2013 roku

Uczestnicy Konferencji „Europa Karpat” zebrani w Krynicy, postanowili, co następuje:

1. Zaproponować parlamentom narodowym utworzenie parlamentarnych zespołów karpaccich. Następnym krokiem mogłoby być podjęcie działań w kierunku utworzenia Zgromadzenia Międzyparlamentarnej Europy Środkowo-Wschodniej. Zgromadzenie powinno stać się płaszczyzną stałej współpracy pomiędzy parlamentarzystami krajów regionu. Jego celem winno być działanie na rzecz podmiotowego rozwoju Europy Środkowo-Wschodniej. Prace Zgromadzenia, z racji swego parlamentarnego charakteru, będą łączyć polityków z różnych stron podziałów politycznych i tym samym gwarantują stałość współdziałania niezależnie od zmian rządowych.
2. Podjąć działania w celu utworzenia intergrup w Parlamencie Europejskim, które działałyby w zakresie współpracy karpacciej.

Nagy Dénes András, członek Rady Programowej Stowarzyszenia „Kluby Europy Karpat”

3. Działać na forum Unii Europejskiej oraz wobec rządów państw karpaccich w celu wypromowania i realizacji koncepcji strategii makroregionalnej UE dla obszaru Karpat. Strategia ta, poprzez powiązanie wysiłków rozwojowych Unii, państw i regionów powinna stać się silnym impulsem do zrównoważonego i dynamicznego rozwoju tej części Europy. Za szczególnie ważny uważamy rozwój tradycyjnych gałęzi gospodarki, rolnictwa, turystyki, działania na rzecz narodowej kultury oraz rozbudowę infrastruktury łączącej nasze kraje. Priorytety te powinny być odpowiednio wkomponowane w programy operacyjne służące wydatkowaniu funduszy unijnych w ramach perspektywy finansowej 2014–2020.

4. Poprzeć ideę ochrony dziedzictwa i środowiska kulturowo-przyrodniczego Karpat poprzez Konwencję Karpacką, a szczególnie rozszerzyć oddziaływanie tej inicjatywy na inne państwa regionu oraz organizacje międzynarodowe.

5. Działać na rzecz zainicjowania regularnych spotkań intelektualistów Europy Środkowo-Wschodniej, których celem będzie refleksja nad tożsamością europejską, oraz

praca nad poszerzeniem i rozpropagowaniem wiedzy o naszym regionie. Z tą inicjatywą wiąże się idea powołania Uniwersytetu Karpackiego, którego celem jest zarówno rozwój badań naukowych, służących wszechstronnemu rozwojowi, jak i ich popularyzacja w środowiskach akademickich i oświatowych.

Deklaracja krynicka, 3 września 2014 roku

Wojna na Ukrainie stanowi największe zagrożenie dla bezpieczeństwa w Europie od czasu końca zimnej wojny.

Zagrożenie to wynika z faktu, że po raz kolejny po wojnie rosyjsko-gruzińskiej w 2008 roku, agresja Rosji dokonuje zmiany granic przy użyciu siły i dąży do uznania tego za stan trwały.

Aneksja i okupacja Krymu oraz wkroczenie wojsk rosyjskich na terytorium Ukrainy wschodniej są złamaniem podstawowych zasad prawa międzynarodowego, podważają zasadę integralności terytorialnej i suwerenności państwowej, które są fundamentami pokojowego ładu w relacjach między państwami.

W tej sytuacji w dużej mierze od reakcji poszczególnych państw, całego regionu Europy Środkowo-Wschodniej, Sojuszu Północnoatlantyckiego oraz Unii Europejskiej zależy dziś nie tylko pokój na Ukrainie, ale też to, czy Europa będzie bezpieczna i czy pozostanie kontynentem rządów prawa i uniwersalnych wartości.

Bierność wobec tych faktów nie jest żadnym wyborem. Polityka appeasement'u może i dziś prowadzić do katastrofy, jaką Europa już raz przeszła 75 lat temu.

Dlatego też uczestnicy Konferencji „Europa Karpat” zebrani w Krynicy w dniu 3 września 2014 roku zdecydowanie potępiają politykę rosyjskiej agresji, która destabilizuje Europę Wschodnią, i wzywają państwa wspólnoty transatlantyckiej do konsekwentnej i adekwatnej reakcji na to zagrożenie, m.in. poprzez poszerzenie zdolności obronnych państw sojuszniczych z Europy Środkowej i Wschodniej.

Ukrainie należy się dziś pełne wsparcie w każdej możliwej formie, o jaką się zwróci, a wspólna transatlantycka odpowiedź wobec Rosji powinna być na tyle silna, by powstrzymać jej dalszą agresję i przywrócić integralność terytorialną Ukrainy, włącznie z Krymem.

Wzywamy szczególnie kraje naszego regionu, by znalazły drogę do wspólnej i solidarnej reakcji wobec wojny na Ukrainie. Wyrażamy solidarność ze wszystkim ofiarami okupacji Krymu i wojny na Ukrainie, szczególnie z rodzinami poległych żołnierzy.

Markiyan Malskyy and Maciej Szymanowski, członkowie Prezydium Rady Programowej Stowarzyszenia „Kluby Europy Karpat”

Deklaracja przemyska, 29 stycznia 2017 roku **Na drodze odpowiedzialnego rozwoju – podstawy unijnej** **makroregionalnej strategii karpackiej**

Region karpacki jest od wielu lat obszarem współpracy suwerennych państw narodowych Europy Środkowej i Wschodniej, która jest realizowana na kilku płaszczyznach: prezydenckiej, rządowej, parlamentarnej i samorządowej. Nadaliśmy jej charakter międzypaństwowy i transgraniczny w postaci inicjatywy Europa Karpat. Grupa Wyszehradzka stanowi jej podstawę instytucjonalną. Polska, Węgry, Słowacja i Republika Czeska wspólnie prezentują interesy naszego regionu w Unii Europejskiej we współpracy z innymi państwami karpackimi, dążąc do jej odnowy, aby przezwyciężyć kryzys i sprostać wyzwaniom, przed jakimi stanęła Europa. Opowiadamy się za powrotem w Unii Europejskiej do jej fundamentalnych wartości, w tym chrześcijaństwa. Z nich bowiem zostały wywiedzione zasady subsydiarności, pomocniczości i solidarności.

Ján Hudacký, członek Prezydium Rady Programowej Stowarzyszenia „Kluby Europy Karpat”

Rozumiejąc unikatowość regionu karpackiego, którego potencjał wynika z jego kulturowej, ekonomicznej i społecznej różnorodności oraz woli współpracy między państwami i społeczeństwami, uważamy za konieczne przyjęcie przez Unię Europejską makroregionalnej strategii rozwoju dla Karpat. Strategia karpacka powinna odegrać szczególną rolę jako mechanizm współpracy i wspólnych przedsięwzięć. W ten sposób znacznie ograniczy peryferyjność naszego regionu, podniesie jego bezpieczeństwo oraz wzmocni poparcie społeczne dla Unii Europejskiej.

Jedność europejską, rozumianą jako współpraca suwerennych państw narodowych, należy oprzeć na modelu odpowiedzialnego rozwoju. Celem współpracy karpackiej w najbliższych latach jest budowa osi Północ-Południe niezbędnej dla podniesienia spójności ekonomicznej w regionie i jego dostępności komunikacyjnej. W tym kontekście inwestycjami o znaczeniu strategicznym w sferze ekonomicznej są: „Via Carpathia” wraz z drogą S19, linia kolejowa Podłęże–Piekiełko, kanał Odra–Dunaj. Wspieramy również inne inicjatywy regionalne na rzecz odpowiedzialnego rozwoju, takie jak: program współpracy transnarodowej Interreg Europa Środkowa,

Program Współpracy Transgranicznej Polska–Białoruś–Ukraina 2014–2020, współpraca w zakresie wymiany młodzieży, Ramowa Konwencja o ochronie i zrównoważonym rozwoju Karpat, Instytut Karpacki, Beskidzkie Centrum Narciarstwa. Będziemy działać w kierunku upowszechnienia turystyki służącej komunikacji międzykulturowej oraz budowaniu mocnych więzi między wspólnotami lokalnymi. Za niezbędne uważamy więc rozbudowę przejść granicznych oraz tworzenie nowych. Opowiadamy się za wpisaniem na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO transgranicznych fortyfikacji austro-węgierskich, w tym Twierdzy Przemyśl. Chcąc wzmocnić współpracę w regionie, opowiadamy się za organizacją konferencji karpackich grup parlamentarnych oraz karpackiego forum gospodarczego.

Uważamy, że makroregionalna strategia karpacka, oparta na odpowiedzialnym rozwoju, przyniesie oczekiwane społecznie efekty w gospodarce, infrastrukturze, edukacji, ekologii i kulturze. Poprzez podniesienie innowacyjności i stworzenie przestrzeni dla przedsiębiorczości wzmocni konkurencyjność oraz efektywność gospodarek państw położonych w regionie Karpat. Przyczyni się również do ochrony wielokulturowego dziedzictwa w Europie Środkowej i Wschodniej, a także różnorodności przyrodniczej i walorów turystycznych.

Kalendarium Międzynarodowej Konferencji „Europa Karpat”

1999

Ówczesny wicewojewoda podkarpacki Marek Kuchciński zainicjował projekt „Zielone Karpaty”, którego celem był rozwój współpracy polsko-słowacko-ukraińskiej

22 V 2003

Przyjęcie w Kijowie Ramowej Konwencji o ochronie i zrównoważonym rozwoju Karpat (tzw. Konwencji karpackiej)

27 II 2006

Podpisanie Konwencji karpackiej przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Lecha Kaczyńskiego

19 VI 2006

Ratyfikowanie Przez Polskę Konwencji karpackiej

30 XI 2007

I spotkanie parlamentarzystów państw karpackich, zainicjowane przez przewodniczącego Komisji Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa Sejmu RP, posła Marka Kuchcińskiego

26 II 2011

II Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” w Przemysłu

25 VI 2011

III Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” w Nowym Targu pod hasłem *Europa bogata Karpatami*

7–8 IX 2011

IV Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” na Forum Ekonomicznym w Krynicy-Zdroju, przyjęcie Memorandum karpackiego

25 II 2012

V Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” w Krasieczynie k. Przemysła

6–9 VII 2012

VI spotkanie na temat rozwoju współpracy karpackiej w Jaremczu w Ukrainie

6 IX 2012

VII Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” na Forum Ekonomicznym w Krynicy-Zdroju

23 II 2013

VIII Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” w Krasieczynie k. Przemysła, przyjęcie Deklaracji krasieczyńskiej

8 IX 2013

IX Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” na Forum Ekonomicznym w Krynicy-Zdroju, przyjęcie Memorandum krynickiego

29–30 XI 2013

X spotkanie na temat rozwoju współpracy karpackiej w Sárospataku w Węgrzech

3 IX 2014

XI Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” na Forum Ekonomicznym w Krynicy-Zdroju, przyjęcie Deklaracji krynickiej

27–28 II 2015

XII Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” w Krasieczynie k. Przemysła

25 VII 2015

XIII Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” w Smereku k. Wetliny

9 IX 2015

XIV Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” na Forum Ekonomicznym w Krynicy-Zdroju

27 II | **2016**

XV Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” w Przemysłu

6–8 IX | **2016**

XVI Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” na Forum Ekonomicznym w Krynicy-Zdroju

29 I | **2017**

XVII Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” w Przemysłu, przyjęcie Deklaracji przemyskiej

23–25 VI | **2017**

XVIII sesja z cyklu „Europa Karpat” w ramach II Forum Rozwoju Lokalnego w Truskawcu w Ukrainie

5–7 IX | **2017**

XIX Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” na Forum Ekonomicznym w Krynicy-Zdroju

17 II | **2018**

XX Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” w Przemysłu

16 VI | **2018**

XXI Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” w Regietowie

5–6 IX | **2018**

XXII Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” na Forum Ekonomicznym w Krynicy-Zdroju

16–17 II | **2019**

XXIII Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” w Krasiczynie

15 VI | **2019**

XXIV Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” w Regietowie

4–5 IX | **2019**

XXV Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” na Forum Ekonomicznym w Krynicy-Zdroju

21–23 II | **2020**

XXVI Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” w Krasiczynie

8–9 IX | **2020**

XXVII Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” w Karpaczu

27–28 II | **2021**

XXVIII Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” w Przemysłu

19 VI | **2021**

XXIX Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” w Regietowie

7–9 IX | **2021**

XXX Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” w Karpaczu

27 XI | **2021**

XXXI Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” w Węgierskiej Górze

5–6 II | **2022**

XXXII Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” w Przemysłu/Krasiczynie, podpisanie Deklaracji Międzynarodowych Klubów Europy Karpat

5 IV | **2022**

Założenie Stowarzyszenia Klubów Europy Karpat

13–14 V | **2022**

XXXIII Międzynarodowa konferencja „Europa Karpat” w Krasiczynie

6–8 IX | **2022**

XXXIV Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” w Karpaczu

Kluby Europy Karpat

ISBN 978-83-962308-3-6

9 788396 230836